

احیاء

(اعطای عملکرد جدید به بناهای قدیمی)

دکتر فرهاد فخاری تهرانی، مهندس
احمد اصغریان جدی، بهرام قدیری

فن احیاء که زیرمجموعه «مرمت» به مفهوم عام آن است، در دهه‌های اخیر مورد توجه جهانی قرار گرفته و امروزه کاربرد گسترده‌ای در بافت شهرهای تاریخی و فرهنگی دارد. با توجه به اینکه در سال‌های اخیر نیز این فن مورد عنایت مسئولین اجرایی و مدیران فرهنگی کشور و حتی مردم قرار گرفته، مقاله حاضر در جهت معرفی و تعیین محدوده‌های احیاء، تهیه و ارائه شده است.

۱- فیزیک بنا و عملکرد آن:

روش‌های درمان و با هدف فهم دقیق این فن، در زیر به این طیف گسترده اشاره می‌گردد:

۲/۱- حمایت (۱):

از نظر حقوقی، حمایت مشتمل بر انجام فعالیت‌های ضروری است که برای تأمین شرایط مناسب حیاتی جهت یادواره‌ها (مونومان‌ها)، بناها، محوطه‌ها و مراکز تاریخی و فرهنگی اتخاذ می‌گردد. این اصطلاح هم چنین به معنی حمایت فیزیکی از آثار مذکور نیز به کار برده می‌شود که هدف آن ایمن سازی آثار در مقابل سرعت، تخریب آثار هنری، حمله و تجاوزها است. تعیین حوزه‌های حفاظتی در محوطه‌ها و مراکز تاریخی نیز نوعی حمایت به شمار می‌رود. هدف حمایت‌های قانونی که بر قانون گذاری و معیارهای برنامه‌ریزی متکی هستند، مقابله با درمان‌های زیان‌آور، تدارک رهنمودهای صحیح و برقراری و اعمال مجازات‌های کیفری است. حمایت فیزیکی، ایجاد سقف‌های اضافی، سرپناه، انواع پوشش‌ها و غیره و حتی جابه‌جایی آثاری که در معرض خطر تخریب قرار دارند (با هدف ایمن سازی آنها) را در بر می‌گیرد.

۲/۲- حفظ و نگهداری (۲):

این نحوه درمان شامل انجام اقدامات ضروری برای ابقاء آثار در وضعیت موجودشان است. در زبان لاتین، این اصطلاح به مفهوم ممانعت و جلوگیری کردن است. در آمریکا، مفهوم «حفظ و نگهداری تاریخی» با مفهوم حفاظت بناهای تاریخی در انگلیس، به یک معنا به کار برده می‌شود. اقداماتی که در مبحث حفظ و نگهداری صورت می‌پذیرد شامل بازرسی‌ها و بازمبانی‌های منظم و نگهداری مرتب می‌گردد. در واقع بر مبنای این اقدامات است که بر حسب ضرورت مشخص می‌شود که چه نوع تعمیراتی برای حفظ آثار باید صورت پذیرد. در عمل، حفظ و نگهداری به این معنی است که به محض مشاهده خطر یا بروز عوامل مخل (مثل: آب، مواد شیمیایی، حشرات، جانوران جونده یا سایر آفات، گیاهان و یا سایر موجودات ذره‌بینی)، این عوامل

هر ساختمان یا مجموعه‌ای که بتواند پاسخگویی بخشی از نیازهای محیطی انسان باشد از دو جزء تشکیل یافته است. این اجزاء، فیزیک بنا یا مجموعه (کالبد) و عملکرد آن (روح یا غایت استفاده از آن) بوده که هر جزء مکمل جزء دیگر به شمار می‌رود. عملکرد، ضمانت ماندگاری بیشتر بنا را در طی زمان فراهم می‌آورد، زیرا بنای فاقد عملکرد، به زودی به سمت زوال و خرابی سوق می‌یابد.

فیزیک هر بنا یا مجموعه، در اثر عملکرد عوامل مخل بطنی (مثل: فرسایش در برابر عوامل جوی، رطوبت، عوامل شیمیایی، عوامل زیستی، سوء مدیریت و...) و یا عوامل مخل سریع (مثل: زلزله، جنگ، سیل، آتشفشان و...) در معرض تهدید و در نهایت زوال قراردارد. جهت به تأخیر انداختن این عوامل و تداوم ماندگاری آثار، روش‌های درمان متعددی وجود دارد.

عملکرد بنا نیز در طول زمان، به علت بروز تغییرات در نیازهای جوامع و یا در اثر تغییر در هنجارهای اجتماعی، اقتصادی، اعتقادی و ... در معرض دگرگونی قراردارد. در بعضی از موارد، این اثرات باعث از دست رفتن عملکرد بنا، یا حتی مجموعه‌ها می‌شود. در چنین حالتی، فیزیک بنا نیز به سرعت راه فرسودگی و در نهایت زوال را می‌پیماید. امروزه جهت استفاده از این گونه بناها و با استفاده از روش درمان «احیاء»، یعنی از طریق اعطای عملکرد مجدد، زمینه بهره‌گیری دوباره از این آثار را فراهم می‌آورند.

۲- انواع درمان‌ها:

در مورد نحوه درمان بناها، محوطه‌ها و مراکز با ارزش شهرهای تاریخی و فرهنگی، طیف گسترده‌ای از انواع تدابیر وجود دارد. اتخاذ هر یک از این روش‌ها، بسته به نوع ارزش مندرج در آثار، متفاوت است. برای روشن شدن جایگاه «احیاء» در بین انواع درمان‌ها و تعیین تمایز و محدوده‌های آن با سایر

پیشگفتار:

بافت‌ها و مراکز با ارزش تاریخی و فرهنگی شهرهای ایران مملو از بناهای ارزشمندی است که متأسفانه به علت عدم توجه کافی در حال فرسودگی و زوال هستند. این بی‌توجهی در حالی صورت می‌گیرد که شهرها از نقطه نظر مستحدثات عمومی، با کمبودهای اساسی مواجهند.

احیاء این گونه بناها ضمن آن که از وجه اقتصادی و تأمین رفاه عمومی واجد اهمیت والایی است، در عین حال باعث برقراری پیوند ما با موارث گذشته و آموزش مجدد از تجارب گرانبهای آنان می‌گردد. این آثار نه تنها بیانگر هویت، نحوه مدیریت، شیوه زیست و تفکر و... یا به عبارت ساده‌تر تاریخ مجسم اسلاف ماست، بلکه سند و شناسنامه پدران ما را در طی روزگاران در برابرمان قرار می‌دهد. با اتکاء به این تجارب است که می‌توان افق‌های بینشی گسترده‌تری را فرا روی خود قرار دهیم. بی‌اعتنایی به این آثار، حاصلی جز تجربه کردن مجدد آزمودنی‌ها و درنهایت عقب ماندگی فرهنگی رابه دنبال نخواهد داشت.

باتوجه به کاربردهای فراوان احیاء، به خصوص کاربرد آن در زمینه ضبط و انتقال مآثر فرهنگی گذشتگان به آیندگان، مقاله حاضر می‌کوشد تا ابعاد مختلف این فن را مورد بررسی قرار دهد. با این امید که مورد استفاده اصحاب فن، عناصر تصمیم‌گیر جامعه و دانش پژوهان این رشته واقع شود.

حذف و یا تدابیر مناسب جهت مبارزه با آنها اتخاذ گردد.

۲/۳ - حفاظت (۳):

حفاظت به معنی ایمن سازی یا حفظ وضعیت موجود آثار از خطر تخریب یا تغییر است. در واقع حفاظت مجموعه اقداماتی است که مانع زوال و انهدام آثار شده و حیات منابع فرهنگی را تداوم می‌بخشد. مفهوم عمومی حفاظت مستلزم اتخاذ انواع مختلف درمان است که هدف همگی آنها به ایمن سازی بناها، محوطه‌ها یا شهرهای تاریخی معطوف می‌گردد. چون عمل حفاظت به نگهداری، تعمیر، استحکام بخشی و تقویت نیازمند است، بنابراین میزان معینی از تغییرات تدریجی در آثار را باید پذیرا بود. البته در این راستا حتی المقدور باید ارزش‌ها و اصالت‌های موجود در آثار حفظ شوند. در یک مفهوم جزئی‌تر، حفاظت به معنی درمان عناصر بناهای منفرد و سوژه‌ها در مجموعه و هم چنین درمان مواد و مصالح ساختمانی نیز به کار برده می‌شود که در چنین حالتی، حفاظت به تثبیت مواد و مصالح اصلی، تمیز کردن و استحکام بخشی آثار محدود می‌گردد. در مجموع باید خاطر نشان نمود که هدف اولیه و مقدماتی حفاظت، ابقاء اصالت و تمامیت منابع میراث فرهنگی محسوب می‌شود.

۲/۴ - استحکام بخشی (۴):

استحکام بخشی مجموعه تدابیری است که از

طریق اضافه کردن فیزیکی، یا کاربرد مواد و مصالح چسبنده یا مواد و مصالح حمایت کننده به بافت موجود یک اثر تاریخی، فرهنگی صورت می‌پذیرد تا این که از تداوم اثر در طول زمان یا صحت وضعیت ساختاری و ساختمان آن اطمینان حاصل گردد. روش‌های متنوع و گسترده‌ای جهت استحکام بخشی پی‌ها، دیوارهای باربر، پوشش‌های سقف و غیره وجود دارد. منتهی اگر مفهوم روشنی از انواع تدابیر درمان فیزیکی کوتاه و دراز مدت وجود نداشته باشد، درمان مبتنی بر استحکام بخشی می‌تواند براه، تأثیر منفی گذارد.

۲/۵ - مرمت (۵):

در گذشته مرمت دارای تعاریف متعددی بوده است. یکی از تعاریف بسیار رایج و مقبول در این زمینه، «اعاده یا متجلی نمودن شکل از دست رفته اثر» است. در آمریکا این مفهوم به «مرمت دوره‌ای»، یعنی خلق مجدد مفهوم طرح زیبایی شناسانه یک بنا در یک دوره مشخص تاریخی، دلالت دارد. در انگلستان، براساس نظریه جان راسکین که در نیمه دوم قرن نوزدهم ابراز گردید، «مرمت» به عنوان یک درمان منفی یا مخرب محسوب می‌شد. در زبان لاتین مرمت معمولاً به عنوان یک اصطلاح عمومی به کار برده می‌شود که مرتبط با حفاظت از میراث فرهنگی است. در زبان مزبور از نظر تحلیل لغوی، مرمت به معنی: «چیزی را به حالت وجودی و عملکردی اصلی و ذاتی خود برگرداندن» است. دلغلت نامه بین

المللی معماری و شهرسازی در تعریف مرمت آمده است: «واژه‌یسی است کلی، مشخص کننده مداخله‌های فنی - عملی که به منظور تضمین تداوم زمانی یک اثر هنری صورت می‌گیرند». بهرحال، همانطوری که در ماده نه قطعنامه و نیز آمده، امروزه برای این واژه تعریف خاصی وجود دارد: «مرمت شیوه ای است که باید شخصیت فوق العاده ای را دارا باشد و هدف آن کشف و نگهداری ارزش های تاریخی و شکلی بنای باستانی بوده این عمل بر مبنای احترام بر اساس کیفیت قدیمی بنا و بر مستندات اصیل آن استوار است. عمل مرمت می بایست هنگامی که فرضیه‌ها و احتمالات در وجود اجزاء آن آغاز می‌گردد، متوقف شود و جهت هرگونه عمل بازسازی و تکمیلی که فرضیه‌ها و احتمالات در وجود اجزاء آن آغاز می‌گردد، متوقف شود و جهت هرگونه عمل بازسازی و تکمیلی که فرضیه‌ها و احتمالات در وجود اجزاء آن آغاز می‌گردد، متوقف شود و جهت هرگونه عمل بازسازی و تکمیلی که به خاطر دلایل علمی و یا زیبایی، لازم تشخیص داده شده، باید از قسمت‌های اصیل ساختمان به خوبی مشخص گردد و محل تعمیر شده باید دارای علامتی از زمان ما باشد. همیشه قبل از آغاز عملیات مرمت، باید مطالعات تاریخی و تحقیقات باستان‌شناسی در مورد بنای مورد نظر انجام گیرد». هدف مرمت نه تنها حفظ تمامیت آثار است، بلکه هم چنین آشکار نمودن ارزش‌های فرهنگی و بهبود خوانایی و وضوح طرح اصلی مندرج در منابع فرهنگی است. مرمت یک عمل کاملاً تحقیقی است که می‌باید بر مبنای یک فرآیند خلاقانه انتقادی - تاریخی صورت پذیرد.

محوطه‌هایی که جزء فهرست میراث جهانی قرار دارند، به شمار می‌رود.

۲/۸- توان بخشی (۹):

توان بخشی به معنی انجام اصلاحات فیزیکی است که برای تأمین کاربری مناسب جهت یک ساختمان فاقد عملکرد و بدون مصرف، یا ساختمانی که به نحو مناسب مورد بهره برداری قرار نگرفته، ضروری به شمار می‌رود. این نوع درمان مقدمه احیاء محسوب می‌گردد.

۲/۹- احیاء (۱۰):

احیاء به معنی یک سری اقدامات مثبتی بر برنامه ریزی است که برای بهبود فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی یک منطقه تاریخی یا شهر تاریخی یا یک بنا که حیات عملکردی اصلی خود را از دست داده، ضروری به شمار می‌رود. احیاء یک منطقه تاریخی که از نظر اقتصادی فرسوده شده باشد، ممکن است نیاز به توان بخشی تعداد زیادی از مساکن نمونه و هم چنین بناهای متروکه که زاید بر احتیاج هستند، داشته باشد. پس از اعمال روش‌های متفاوت درمان، ضمانت ماندگاری بناهای تاریخی و فرهنگی درگروی اعطای عملکرد به آنان است. این عملکرد می‌بایست بانیازهای امروز جوامع بشری همگن باشد. احیاء در واقع تلفیق کالبد گذشته با نیازهای عاجل و فزاینده امروز ما است. این مهم نیاز به فعالیت خلاق معمارانه دارد که در مباحث آتی به رئوس آن خواهیم پرداخت.

است. یونانی‌ها به مرمت، آناستی لوزی یا دوباره جمع کردن قسمت‌های موجود آثار که از هم پراکنده شده بودند، می‌گفتند. در آیین‌نامه آتن، ضمن تقسیم بناها به آنهایی که دارای عملکرد هستند و آندسته که فاقد عملکردند و فقط اهمیت باستان‌شناسی (آرکئولوژیک) دارند، در مورد بناهای اخیر در ماده دو این آیین‌نامه آمده: «اولاً هیچ‌گونه اجزایی را در موقع احیاء این بناها نمی‌بایست اختراع و بازسازی نمود و فقط عمل ما می‌بایست یک آناستی لوزی یا سوار کردن مجدد بنایی که ستون‌هایش روی زمین ریخته و سردرگاه‌ها و آرشیتراوها و دیگر اجزاء همه از هم پیاده شده‌اند، باشد مثل بناهای هخامنشی در تخت جمشید و یا بناهای یونانی در آکروپل». آناستی لوزی معمولاً در مود ساختمان‌های کاملاً مشخصی که از مصالح خشمکه چینی یا چوب ساخته شده‌اند، به کار برده می‌شود و در باب دیوارهای آجری با ملات کاربرد ندارد. آناستی لوزی در واقع یک نوع مرمت است که هدفش فراهم آوردن زمینه فهم و درک شخصیت فضایی - بصری سازه تخریب شده به وسیله اعاده شکل اصلی بنا و از طریق به‌کارگیری مواد و مصالحی است که هم در وضعیت مناسب قرار دارد و هم مواد و مصالحی که در محوطه اطراف پراکنده شده‌اند. عمل آناستی لوزی می‌باید براساس همان قواعد و قوانینی صورت گیرد که در امر مرمت پذیرفته شده است. این اقدام بایستی از طریق شواهد محکم باستان‌شناسی مورد حمایت قرارگیرد. امروزه آناستی لوزی، تنها شکل بازسازی مورد قبول در

امروزه، مرمت که هدفش آشکار نمودن وضعیت اصلی در محدوده‌های مواد و مصالح موجود است، با غایت مرمت در گذشته که اعاده وضعیت اصلی به وسیله ساخت مجدد شکل‌ها و فرم‌های از دست رفته بود، تفاوت دارد.

۲/۶- بازسازی (۷):

بازسازی به معنی از نو ساختن است، چه از مواد و مصالح جدید یا قدیمی یا از هر دو. در این نحوه درمان، هدف ساخت مجدد عناصر تخریب شده یا عناصری است که از وضعیت خود خارج گردیده یا بخشی از آنها تخریب شده یا چنین وضعیتی را دارند. بازسازی باید متکی بر اسناد و شواهد باستان‌شناسی و معماری باشد و در این رابطه نباید اقدامات صرفاً بر حدس و گمان استوار گردد. بازسازی گرچه پس از وقوع بلاهایی همچون آتش‌سوزی، زلزله یا جنگ و... ممکن است به عنوان یک استراتژی مناسب به ثبوت رسیده باشد، ولی اعتبار آن در هنگامی که به عنوان یک اقدام برای بهبود وضعیت حفظ و نگهداری محوطه‌های فرهنگی به کار می‌رود، شدیداً زیر سؤال قرار دارد. جابه‌جایی یک مونومان یا بخشی از آن به یک محوطه جدید نیز مستلزم بازسازی است.

۲/۷- آناستی لوزی (۸):

واژه آناستی لوزی از ریشه یونانی آناستی لوس (Anastilos) به معنی برافراشتن ستون اخذ شده

۳- زمینه‌های اجتماعی احیاء:

سیاست‌های حفاظتی در مرکز تاریخی شهرهای با ارزش، در صدد اعطای کاربری‌های جدید به بناهای قدیمی است و در این رابطه تأکید بیشتر روی بناهای تاریخی و مسئله تداوم حیات آنها معطوف می‌گردد. دیگر بنا به عنوان یک سوژه هنری محض مطرح نیست، بلکه از طریق احیاء، در کل به عنوان یک نظام اجتماعی - اقتصادی مد نظر واقع می‌شود. در این رابطه سعی می‌شود که مردم نیز با موضوع درگیر شوند. طرح‌ها با مردم در میان گذاشته می‌شود و از طریق اعتلای آگاهی آنان، زمینه مشارکتشان در امر احیاء واحدهای مسکونی و اعاده زندگی مجدد به بافت‌های شهری تأکید می‌شود. به همین دلیل است که سیاست‌های حفاظتی در قالب یک طرح جامع عینیت می‌یابند.

در کشور ما، اگر ناآگاهانه و بدون توجه به زمینه‌های تاریخی احیاء در تمدن غرب و زمینه‌های اجتماعی آن بخواهیم صرفاً با تقلید کورکورانه از سیاست‌های برنامه‌ریزی حفاظت شهری آنان اقدام به امر احیاء نمایم، مسلماً با مشکل روبرو خواهیم شد و آثار نیز آسیب خواهند دید. این مهم می‌بایست با توجه به زمینه‌های تاریخی فرهنگ خودی و با اتکاء به معیارهای ارزشی حاکم و با استفاده از محمل‌ها و ابزارهای مندرج در متن اعتقادات و باورهای جامعه (مثل: استمداد از روش تبدیل به احسن در فرهنگ غنی وقف، احیای تعاونی‌های مردمی که در گذشته در محلات مسکونی شهرها به وفور وجود داشته، یا بهره‌گیری از نظام تناصر که حیات بازارهای ما در گذشته مرهون آن بوده و یا ...) و ضمن اعتلای آگاهی مردم و عناصر تصمیم‌گیر در ارگان‌های اجرایی، ضمن آن که آگاهی هوشمندانه از تجارب و تدابیر احیاء در تمدن غرب و همگن نمودن آنها با شرایط و مقتضیات جامعه، می‌تواند کار ساز باشد.

۴- مبانی طرح احیاء:

ارایه یک طرح احیاء از یک سو مستلزم انتخاب خط مشی‌ها و مبانی ارزشی و از دیگر سو، پیش‌بینی

تدابیری است که در طراحی باید مورد ملاحظه قرارگیرد:

۴/۱- خط مشی‌های احیاء:

قبل از شروع به طراحی، باید اهداف ارزشی مورد نظر طراح، به عنوان خط مشی احیاء، دقیقاً مشخص شود. این ارزش‌ها، فلسفه احیاء را توجیه می‌نماید. انواع ارزش‌های حاکم عبارتند از:

- اجتماعی، با هدف هویت بخشی به بنا جهت اعتلای روحیه باورداشتن خود در جامعه؛

- فرهنگی، با هدف حفظ ارزش‌های هنری، معماری، باستان‌شناسی و در نهایت حفظ موارث گذشتگان، برای فراهم آوردن زمینه آموزش از تجارب آنان و انتقال این دستاوردها به آیندگان؛

- مذهبی و اعتقادی، با هدف حفظ و اعتلای باورهای اعتقادی مردم؛

- اقتصادی، با هدف استفاده از سرمایه‌های ساخت بنا، تأسیسات زیربنایی، دسترسی‌های موجود و ... جهت جلوگیری از اتلاف و اسراف سرمایه‌های ملی؛

- چند جانبه، ترکیبی از ارزش‌های فوق.

۴/۲- پیش‌بینی تدابیر:

بعد از مرحله ارزش‌گذاری و تثبیت وضعیت ملاک‌ها و معیارهای ارزشی و تعیین نوع عملکرد پیشنهادی جدید برای بنای مورد نظر، تهیه فهرستی از تدابیری که در طرح احیاء باید در دستور کار طراح قرارگیرد، آماده می‌شود. این تدابیر برحسب وضعیت هر بنا و شرایط محلی متفاوت هستند، منتهی جهت ارایه یک سری رهنمودهای کلی می‌توان از رئوس فعالیت‌های زیر استفاده کرد:

- شناخت توقعات مصرف‌کنندگان آتی بنا؛
- برآورد نیازهای آنان؛

- پیش‌بینی انواع تغییرات کالبدی در بنا، متناسب با عملکرد جدید؛

- پیش‌بینی ارتباطات داخلی بنا در عملکرد جدید؛
- پیش‌بینی تأسیسات الکتریکی، مکانیکی، تجهیزات سرمایش، گرمایش، نور، فاضلاب، آتش‌نشانی و ایمنی و ... برای عملکرد جدید، متجانس با وضعیت قبلی بنا به گونه‌ای که به سیمای اصیل هنری و تاریخی بنا خدشه و لطمه‌ای وارد نسازد؛

- پیش‌بینی مبلمان داخلی، متناسب و همگن با قدمت بنا؛

- پیش‌بینی اصلاحاتی که در نمای بیرونی بنا برای حصول به سیمای بصری مطلوب باید انجام گیرد؛

- برآورد مالی و منابع تأمین آن؛

- برآورد میزان مواد و مصالح قدیمی یا جدید مشابه با مواد و مصالح اصلی، و محل‌های تأمین آن؛

- پیش‌بینی نیازهای خدماتی متناسب با عملکرد جدید دریافت اطراف بنا (مثل: شبکه‌های دسترسی، پارکینگ و سبیل نقلیه عمومی، تلفن عمومی، نیمکت، آبخوری، محل نصب تابلوها، نورپردازی در شب و ...)

- پیش‌بینی روش‌های حل و فصل مسایل حقوقی ناشی از اعطای عملکرد جدید (مثل اخذ مجوزهای لازم از شهرداری محل و ...)

- پیش‌بینی روش‌های اخذ بازتاب‌های اجرایی در حین کار و چگونگی انجام اصلاحات ضروری؛

- پیش‌بینی روش‌های ضبط فنی کلیه اقدامات اجرایی (مستند سازی) و جمع‌آوری اطلاعات راجع به تاریخچه بنا، جهت انتقال به آیندگان.

برمبنای معیارها و ملاک‌های ارزشی و با توجه به رئوس مسایل فوق که باید در طرح مدنظر واقع شود، طراح نسبت به تهیه و ارایه طرح‌های اجرایی اقدام می‌نماید. تمامی اقدامات طراح می‌بایست با حضور مستمر در سر محل و متجانس و هماهنگ با کالبد قدیمی بنا صورت گیرد.

بدیهی است طراح باید ضمن اعتقاد و آگاهی از

این سازمان در زمینه میراث فرهنگی را شامل پژوهش، نظارت و حفظ و احیاء معرفی نموده که به استناد بند ده همین ماده «تهیه و اجرای طرح‌های لازم به منظور حراست، حفاظت تعمیر و مرمت و احیاء آثار، بناها و مجموعه‌های با ارزش فرهنگی - تاریخی جزء وظایف سازمان مذکور است. بدیهی است که در کشور ما که از یک تاریخ و فرهنگ کهن و غنی و به تبع آن آثار گسترده‌ای در زمینه بناها، مجموعه‌ها و بافت‌های با ارزش برخوردار است، پرداختن به تمامی ابعاد احیاء که خود اتخاذ انواع درمان‌ها، از جمله توان بخشی را پیش نیاز دارد، نمی‌تواند صرفاً در حیطه وظایف یک سازمان، آنهم در قالب بودجه‌های محدود، تعیین یابد.» این مهم همکاری کلیه سازمان‌های اجرایی ذیربط کشور که بار مسایل فرهنگی جامعه را به عنوان وظیفه به دوش می‌کشند، هم چنین همکاری مردم را طلب می‌نماید. در زمینه ابزار قانونی باید خاطر نشان نمود که جهت حمایت از امر احیاء، جدا از قوانین موجود، منجمله:

- ماده ۲۶ قانون مدنی؛
- قانون راجع به حفظ آثار ملی مصوب ۱۲ آبان ماه ۱۳۰۹ شمسی؛
- نظامنامه اجرای قانون ۱۲ آبان ماه ۱۳۰۹؛
- قانون خرید اراضی و ابنیه و تأسیسات برای حفظ آثار تاریخی و باستانی مصوب آذرماه ۱۳۴۷؛
- قانون ثبت آثار ملی مصوب اول آبان ماه ۱۳۵۲؛
- تصویب نامه مربوط به قانون خرید اراضی و ابنیه و تأسیسات برای حفظ آثار تاریخی؛
- ماده ۹ قانون زمین شهری مصوب ۱۳۶۶ و آیین‌نامه اجرایی آن؛
- مواد ۱۱۴ و ۱۱۵ قانون محاسبات عمومی؛
- مواد ۴۶ و ۴۷ قانون مجازات اسلامی.

و ... که همگی صرفاً زمینه ثبت، حمایت، نگهداری، حفاظت و مرمت از آثار را فراهم می‌آورند، تبصره ۲۳

عالی، وزارت آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، وزارت مسکن و شهرداری، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، جهاد سازندگی، وزارت کشور، شهرداری‌ها و ... در زمینه بهره‌برداری از این گونه بناها عمیقاً به تفکر پردازند.

برای مثال و به عنوان پیشنهاد می‌توان در کالبد این نوع بناها عملکردهای زیر را متحقق ساخت: نمایشگاه، موزه، نگارخانه، گالری هنری، فرهنگسرا، خانه فرهنگ، تئاتر، کلوپ سینما، کتابخانه عمومی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، انجمن‌های ادبی، مرکز انتشارات و مطبوعات، محل اجرای کنسرت موسیقی، سالن‌های کنفرانس، محل برگزاری مجامع محلی، ملی و بین المللی، کارگاه‌های تولید و عرضه صنایع دستی، مهمانسرا، هتل، رستوران، چاپخانه، زورخانه، شعبات ادارات (آمار، ثبت، نواحی و برزن‌های شهرداری، بنیاد مسکن، جهاد و ...)، خانه‌های بهداشت، شعبات بانک‌ها، دفاتر طراحی و مهندسی مشاور، مدارس و فضاهای جنبی مدارس (مثل رصدخانه‌هایی که جنبه آموزشی دارند، کارگاه‌های ساختمانی هنرستان‌های صنعتی و ...) دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها (به ویژه دانشکده‌های معماری و شهرسازی، هنر، کارگاه آموزش طراحی و کارگاه‌های مرمتی و ...)، خوابگاه‌های دانشجویی، واحدهای تجاری و ...

۶- حمایت‌های قانونی:

در هر کشور، جدا از مسایل فنی، اجرایی و مالی، از جمله مسایل اساسی برای موفقیت طرح‌های احیاء، وجود سازمان‌های اجرایی مسئول از یک سو و دسترسی به تدابیر و محمل‌های قانونی از سوی دیگر است. در کشور ما به موجب بند «دال» ماده واحده قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۶۴/۱۱/۱۰ یکی از دلایل وجودی سازمان مزبور را «تهیه و اجرای طرح‌های لازم به منظور تعمیر و احیاء آثار، بناها و مجموعه‌های با ارزش فرهنگی - تاریخی» دانسته است و به همین دلیل در ماده سه قانون اساسنامه سازمان موصوف، وظایف

مبحث ارزش‌ها و هویت‌های تاریخی و فرهنگی مندرج در موارث فرهنگی جامعه، از خلاقیت والایی برخوردار باشد، زیرا طرح احیاء خود یک معماری دوباره، در قالب محدودیت‌های قبلی بنا با حفظ تمامی اصالت‌ها و با اندک دخل و تصرف جهت آماده نمودن بنا برای پذیرش عملکرد جدید است.

۵- پیشنهادات:

مجموعه‌ها و بافت‌های با ارزش تاریخی و فرهنگی کشور ما، علیرغم گذر از مراحل مختلف فرهنگ زدایی و تحمیل الگوهای نامتجانس شهرسازی که جراحی‌های بسیاری را بر آنها تحمیل نموده، هنوز هم از وجود بناهای تاریخی و قدیمی سرشار است. منتهی در اثر تغییراتی که در شیوه زیست و هنجارهای اجتماعی، اقتصادی و اعتقادی جامعه به وجود آمده و هم چنین دستاوردها و پیشرفت‌های علمی که در مجموع عاید جوامع بشری شده، برخی از بناها عملکرد خود را از دست داده‌اند. برای مثال در برخی از شهرها بناهای زیر فاقد عملکرد و بلااستفاده هستند، گرچه برخی از آنها هنوز هم در مناطق خاصی کاربرد دارند: آب انبارها، آسیاب‌ها، اصطبل‌ها، انبارهای عمومی، باروها، برج‌ها، پادگان‌های نظامی داخل شهرها، پاشیرها، پایاب‌ها، تیمچه‌ها، چاپارخانه‌ها، چرخاب، حمام‌های عمومی، دروازه‌های ورودی، دیوارهای دفاعی، رختشورخانه‌های عمومی، شترخان‌ها، قلاع، کاروانسراها، کبوترخوان‌ها، کهندژها، واحدهای مسکونی که برای خانوارهای گسترده طراحی و اجرا شده‌اند، یخچال‌ها، یخچاتون‌ها و ...

این امر در شرایطی اتفاق می‌افتد که اکثر شهرها، به خصوص مراکز شهرهای تاریخی فاقد حداقل مستحذات عمومی مورد نیاز، حتی برای ساکنین محدود خود است. لذا جا دارد کلیه ارگان‌های اجرایی دست اندرکار که به نحوی با مسایل فرهنگی و یا عمران مجتمع‌های زیستی سرو کار دارند، مثل وزارت ارشاد اسلامی، وزارت فرهنگ و آموزش

قانون بودجه سال ۱۳۶۹، به عنوان اولین گام قانونی، تسهیلات مناسبی را در اختیار می‌گذارد:

تبصره ۲۳- در جهت نگهداری و حفظ ساختمان‌هایی که دارای ارزش فرهنگی هستند در هر استان کمیسیونی متشکل از معاون عمرانی استاندار و رئیس سازمان برنامه و بودجه و مدیر کل مسکن و شهرسازی و دستگاه بهره‌بردار و نماینده سازمان میراث فرهنگی کشور تشکیل می‌گردد و می‌توانند پروژه‌های موجود و منعکس در قانون بودجه سال ۱۳۶۹ را با ساختمان‌های موجود که دارای ارزش فرهنگی هستند تطبیق و بودجه‌های پیش‌بینی شده مربوطه در قانون بودجه سال ۱۳۷۰ را زیر نظر سازمان میراث فرهنگی کشور صرف خرید، تعمیر و تجهیز و قابل بهره‌برداری نمودن هدف‌های بودجه نمایند. در مورد طرح‌های عمرانی ملی، کمیسیون مذکور متشکل از نمایندگان مدیریت ذیربط در سازمان برنامه و بودجه، وزارت مسکن و شهرسازی و سازمان میراث فرهنگی و دستگاه بهره‌بردار خواهد بود. این کمیسیون می‌تواند پیشنهادات خود را در مورد طرح‌های استانی به هر یک از کمیسیون‌های ذیربط اعلام نماید.

تشریح کلی تبصره مزبور چنین است که به دولت اجازه داده می‌شود تا از محل اعتبارات تخصیصی در هر بخش، نسبت به تملک، تعمیر، تجهیز و احیاء و واگذاری ساختمان‌های قدیمی جهت مصارف عمومی اقدام نماید.

با هدف تعمیم فرهنگ احیاء، امروزه نیازمند به تدابیر و محمل‌های قانونی کامنتری هستیم (مثل اعزاز صوابت صحیح تراکم در مراکز شهرهای تاریخی با هدف جلوگیری از تخریب ساختمان‌ها جهت ساخت بناهای مرتفع تر و ...) و از دیگر سو این مهم نیاز به ارتقاء آگاهی‌های عمومی عناصر تصمیم‌گیر در دستگاه‌های اجرایی و به موازات آن

افزایش سطح حساسیت مردم به اهمیت این مسأله، دارد.

۷- نمونه‌ها:

بناهای با ارزش تاریخی و فرهنگی جزء منابع تجدید ناپذیر محسوب می‌گردند. از همین رو در سطح ملی، مدیریت آنها از اهمیت والایی برخوردار است. زیرا در اثر غفلت، آثاری از دست خواهند رفت که تجدید آنها محال است.

کشورهای با فرهنگ کهن و غنی با تعداد زیادی از بناهای قدیمی روبرو هستند که باید مورد حمایت، نگهداری و حفاظت قرارگیرند. اگر این بناها فاقد عملکرد باشند، در زمان کوتاهی دچار تخریب واقع خواهند شد. در گذشته به علت سرعت معقول حرکت تغییرات اجتماعی و اقتصادی بناها کمتر عملکرد خود را از دست می‌دادند، اما امروزه در اثر رویارویی جوامع با تغییرات سریع از یک سو و ارتقاء استانداردهای مربوط به خدمات و تسهیلات، ایمنی (در جوامع غربی) و فرهنگ زدایی (در جهان سوم)، امر استفاده از بناهای قدیمی را با اشکال روبرو ساخته است. جهت گریز از این وضعیت و با هدف حفظ منابع تجدید ناپذیر که جزء لاینفک موارث فرهنگی جامعه هستند، با اتخاذ روش‌های خاص، عملکردهای تازه برای بناهای قدیمی پیش‌بینی می‌شود.

با توجه به تنوع تجاری که امروزه در زمینه فوق وجود دارد، در زیر فهرست چند نمونه از عملکردهای جدید برای بناهای قدیمی در کشورهای غربی و ایران معرفی می‌گردند با این هدف که برای طراحان، دستگاه‌های اجرایی و علاقمندان افق‌های بینشی گسترده‌تری را فراهم آورد.

۷/۱- کشورهای غربی:

تجربه احیای بناهای قدیمی و اعطای کاربری‌های جدید در کشورهای غربی به خصوص بعد از جنگ دوم جهانی، بسیار غنی است و نمونه‌های فراوانی را می‌توان ذکر کرد، منتهی از میان آثار فراوانی که در دسترس موجود بود تنها به ذکر چند نمونه محدود زیر اکتفا می‌گردد:

- ایستگاه راه آهن برانسویک (۱۱)، آلمان

زمان ساخت: ۱۸۴۵ میلادی

عملکرد فعلی: بانک ایالتی برانسویک

زمان احیاء: ۱۹۶۶

- کلیسای اوگوستینر (۱۲) مونیخ، آلمان

زمان ساخت: ۱۲۹۰ میلادی

عملکرد فعلی: واحدهای تجاری (هم

کف)، موزه ملی شکار و وسایل

تیراندازی، کارگاه‌های مرمت.

زمان احیاء: ۱۹۶۶

- ایستگاه قطار یونیون، سنت لوئیز (۱۳)،

میسوری، آمریکا

زمان ساخت: ۱۸۹۴

عملکرد فعلی: مجموعه تجاری و هتل

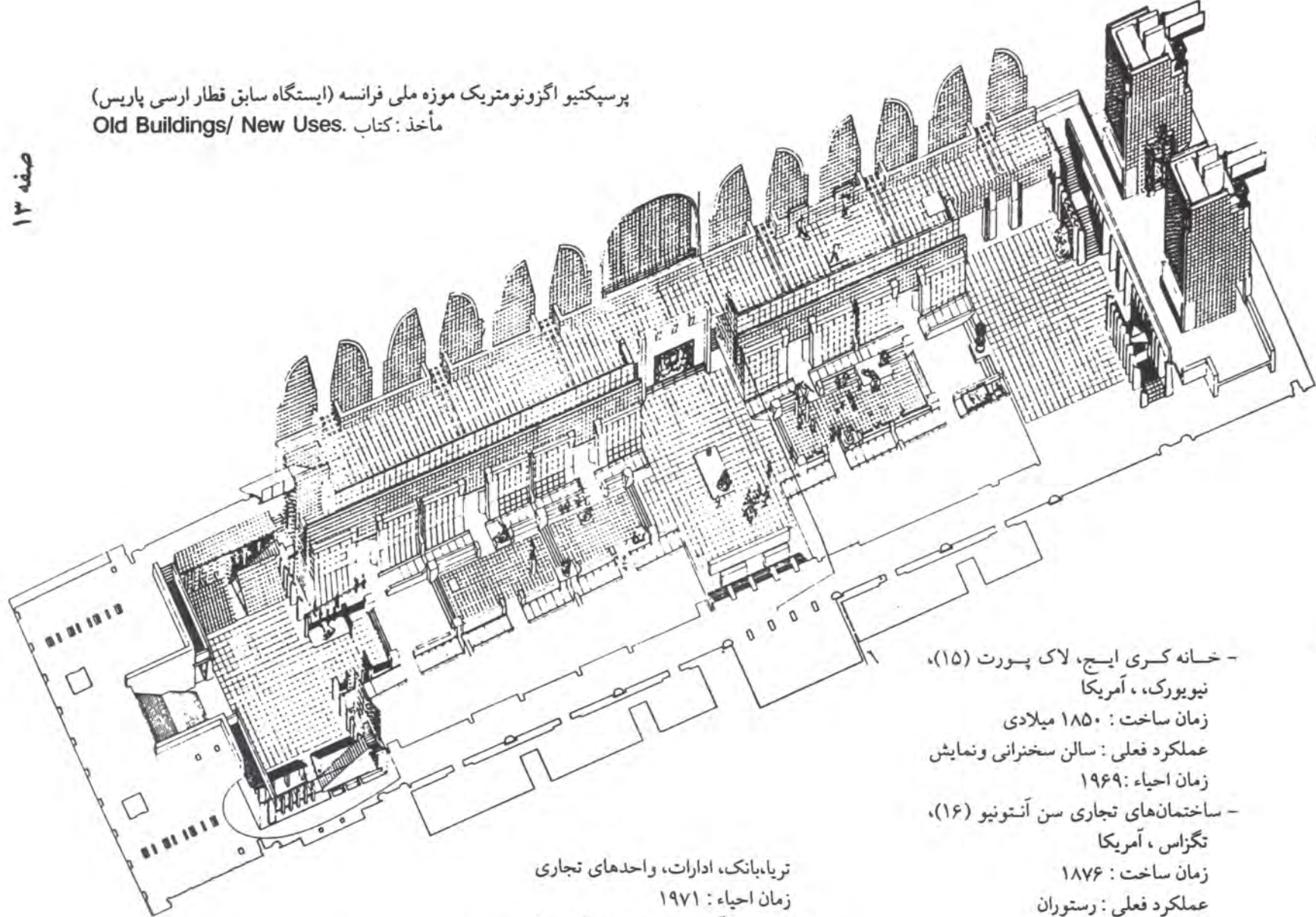
- چراغ دریایی ایست برادر (۱۴)، سان

فرانسیسکو، آمریکا

زمان ساخت: ۷۴-۱۸۷۳ میلادی

عملکرد فعلی: مهمان سرا

زمان احیاء: ۱۹۷۹

- خانه کری ایچ، لاک پورت (۱۵)، نیویورک، آمریکا
 زمان ساخت: ۱۸۵۰ میلادی
 عملکرد فعلی: سالن سخنرانی و نمایش
 زمان احیاء: ۱۹۶۹
- ساختمان‌های تجاری سن آنتونیو (۱۶)، تگزاس، آمریکا
 زمان ساخت: ۱۸۷۶
 عملکرد فعلی: رستوران
 زمان احیاء: ۱۹۷۱
- ساختمان‌های مزرعه (۱۷)، ماساچوست، آمریکا
 زمان ساخت: قرن هیجدهم
 عملکرد فعلی: مجتمع هنری شبانه‌روزی
 زمان احیاء: ۱۹۶۶
- شهرداری قدیمی بوستون (۱۸)، آمریکا
 زمان ساخت: ۱۸۶۰ میلادی
 عملکرد فعلی: رستوران، کافه

- تربیانک، ادارات، واحدهای تجاری
 زمان احیاء: ۱۹۷۱
- کارخانجات آدامس سازی و باطری سازی نیویورک (۱۹)، آمریکا
 عملکرد فعلی: مرکز طراحی
 زمان احیاء: ۱۹۸۶
- کارخانه اسفالت شهرداری نیویورک (۲۰)، آمریکا
 زمان ساخت: ۱۹۴۴
 عملکرد فعلی: سالن‌های ورزشی و مرکز فرهنگی
 زمان احیاء: ۱۹۸۵

- کاخ ابراهیم پاشا (۲۱)، استانبول، ترکیه
 زمان ساخت: نیمه اول قرن شانزدهم میلادی
 عملکرد فعلی: موزه ملی
 زمان احیاء: ۱۹۸۳
- آسیاب بادی (۲۲)، براد فورد، انگلستان
 زمان ساخت: ۱۸۷۵ میلادی
 عملکرد فعلی: نمایشگاه آثار نقاشی
 زمان احیاء: فاز یک ۱۹۶۸، فاز دو ۱۹۷۱

- انبارهای عمومی اسکیتون (۲۳)،
یورکشایر، انگلستان
زمان ساخت : ۱۷۷۴ میلادی
عملکرد فعلی : فروشگاه و سالن‌های
عرضه و نمایش کالا
زمان احیاء : ۱۹۷۱
- بیمارستان مسیح مقدس (۲۴)، نیوکاسل،
انگلستان
زمان ساخت : ۱۶۸۱ میلادی
عملکرد فعلی : طبقه اول، موزه تاریخ
مصور گسترش شهر از زمان تسلط
رومی‌ها تا زمان حاضر، طبقه دوم، موزه
مبلمان، تاریخ مصور توسعه مبلمان و
دکوراسیون محلی
زمان احیاء : ۱۹۷۰
- پادگان‌های کلارنس (۲۵)، پورتن موث،
انگلستان.
زمان ساخت : ۱۸۹۵ تا ۱۹۰۰
عملکرد فعلی : گالری و موزه هنر شهر
زمان احیاء : ۱۹۷۴
- دروازه مگزین (۲۶)، لیستر، انگلستان
زمان ساخت : ۱۳۳۰
عملکرد فعلی : نمایشگاه
زمان احیاء : ۱۹۶۹
- کیوترخوان بی‌ستر (۲۷)، آکسفورد
شایر، انگلستان
عملکرد فعلی : طبقه اول فروشگاه،
طبقه دوم اطاق شورای محلی
زمان احیاء : ۱۹۶۷
- خانقاه زنان تارک دنیا، اوربینو (۲۸)، ایتالیا
زمان ساخت : قرن پانزدهم
عملکرد فعلی : کتابخانه و سالن‌های
کنفرانس دانشگاه اوربینو
زمان احیاء : ۱۹۷۰
- صومعه ماسراتا (۲۹)، ایتالیا
زمان ساخت : اوایل قرن هفدهم
عملکرد فعلی : کتابخانه، سالن‌های

- مطالعه، نمایشگاه، اطاق‌های کنفرانس،
دانشکده ادبیات، انستیتوهای قوانین
پزشکی دانشگاه ماسراتا
زمان احیاء : ۱۹۷۲
- قصر ریوی، تورین (۳۰)، ایتالیا
زمان ساخت : قرن چهاردهم
عملکرد فعلی : موزه هنرهای معاصر
زمان احیاء : ۱۹۸۴
- قصر گوئیدی، وینچی (۳۱)، ایتالیا
زمان ساخت : قرن دهم میلادی
عملکرد فعلی : موزه لئوناردو داوینچی
زمان احیاء : ۱۹۸۶
- ایستگاه قطار ارسی (۳۲)، پاریس،
فرانسه
زمان ساخت : ۱۸۹۷

- عملکرد فعلی : موزه ملی فرانسه
زمان تکمیل : ۱۹۸۶
- هتل سل (۳۳)، پاریس، فرانسه
زمان ساخت : ۱۶۵۶
عملکرد فعلی : موزه پیکاسو
زمان احیاء : ۱۹۸۵
- خانه‌های مسکونی هلسینکی، فنلاند
زمان ساخت : قرن هیجدهم
عملکرد فعلی : مجموعه شهرداری
هلسینکی
زمان احیاء : ۱۹۷۰
- طویله‌های هامر (۳۴)، نروژ
زمان ساخت : قرون وسطی
عملکرد فعلی : موزه هنرهای مردمی
زمان احیاء : ۱۹۷۳

جمهوری آذربایجان، باکو، بافت قدیمی شهر (ایچری شهر)،
یک حمام که به داروخانه سنتی تغییر عملکرد داده است.

- انبارهای عمومی اسکیتون (۲۳)،
بورکشایر، انگلستان
زمان ساخت : ۱۷۷۴ میلادی
عملکرد فعلی : فروشگاه و سالن‌های
عرضه و نمایش کالا
زمان احیاء : ۱۹۷۱
- بیمارستان مسیح مقدس (۲۴)، نیوکاسل،
انگلستان
زمان ساخت : ۱۶۸۱ میلادی
عملکرد فعلی : طبقه اول، موزه تاریخ
مصور گسترش شهر از زمان تسلط
رومی‌ها تا زمان حاضر، طبقه دوم، موزه
مبلمان، تاریخ مصور توسعه مبلمان و
دکوراسیون محلی
زمان احیاء : ۱۹۷۰
- پادگان‌های کلارنس (۲۵)، پورتن موث،
انگلستان.
زمان ساخت : ۱۸۹۵ تا ۱۹۰۰
عملکرد فعلی : گالری و موزه هنر شهر
زمان احیاء : ۱۹۷۴
- دروازه مگزین (۲۶)، لیستر، انگلستان
زمان ساخت : ۱۳۳۰
عملکرد فعلی : نمایشگاه
زمان احیاء : ۱۹۶۹
- کیوترخوان بی‌سستر (۲۷)، آکسفورد
شایر، انگلستان
عملکرد فعلی : طبقه اول فروشگاه،
طبقه دوم اطاق شورای محلی
زمان احیاء : ۱۹۶۷
- خانقاه زنان تارک دنیا، اوربینو (۲۸)، ایتالیا
زمان ساخت : قرن پانزدهم
عملکرد فعلی : کتابخانه و سالن‌های
کنفرانس دانشگاه اوربینو
زمان احیاء : ۱۹۷۰
- صومعه ماسراتا (۲۹)، ایتالیا
زمان ساخت : اوایل قرن هفدهم
عملکرد فعلی : کتابخانه، سالن‌های

- مطالعه، نمایشگاه، اطاق‌های کنفرانس،
دانشکده ادبیات، انستیتوهای قوانین
پزشکی دانشگاه ماسراتا
زمان احیاء : ۱۹۷۲
- قصر ریوی، تورین (۳۰)، ایتالیا
زمان ساخت : قرن چهاردهم
عملکرد فعلی : موزه هنرهای معاصر
زمان احیاء : ۱۹۸۴
- قصر گوئیدی، وینچی (۳۱)، ایتالیا
زمان ساخت : قرن دهم میلادی
عملکرد فعلی : موزه لئوناردو داوینچی
زمان احیاء : ۱۹۸۶
- ایستگاه قطار ارسی (۳۲)، پاریس،
فرانسه
زمان ساخت : ۱۸۹۷

- عملکرد فعلی : موزه ملی فرانسه
زمان تکمیل : ۱۹۸۶
- هتل سل (۳۳)، پاریس، فرانسه
زمان ساخت : ۱۶۵۶
عملکرد فعلی : موزه پیکاسو
زمان احیاء : ۱۹۸۵
- خانه‌های مسکونی هلسینکی، فنلاند
زمان ساخت : قرن هیجدهم
عملکرد فعلی : مجموعه شهرداری
هلسینکی
زمان احیاء : ۱۹۷۰
- طویله‌های هامر (۳۴)، نروژ
زمان ساخت : قرون وسطی
عملکرد فعلی : موزه هنرهای مردمی
زمان احیاء : ۱۹۷۳

جمهوری آذربایجان، باکو، بافت قدیمی شهر (ایچری شهر)،
یک حمام که به داروخانه سنتی تغییر عملکرد داده است.

تجربه احیاء بناهای قدیمی در ایران، به جز مواردی که در فرهنگ وقف و از طریق روش تبدیل به احسن از گذشته‌های دور وجود داشته، از ابعاد گسترده‌ای برخوردار نیست. معهذاً تعداد معتابهی از بناهای با ارزش تغییر عملکرد داده‌اند و خوشبختانه فرهنگ احیاء در حال شکوفایی است، به خصوص آن که تبصره ۲۳ قانون بودجه سال ۱۳۶۹، اهرم‌های قانونی را در اختیار دستگاه‌های اجرایی زیربط قرار داده است. ولی در زمینه تشویق و ترغیب مردم، کار جدی صورت نگرفته است.

اینک به نمونه‌ای از این بناها اشاره می‌گردد، لازم به یادآوری است که این فهرست شامل تمام بناهایی که در ایران تغییر عملکرد داده‌اند و یا در حال تغییر عملکرد هستند نمی‌شود، بلکه صرفاً برخی از

نمونه‌هایی که اطلاعات آنها جمع‌آوری شده و فعلاً در دسترس بود، معرفی می‌گردند. جا دارد، تمامی این تجارب ضبط و در معرض استفاده علاقمندان قرارگیرد:

- اراک:

حمام چهار فصل به موزه مردم‌شناسی - اردبیل:

آشپزخانه مجموعه شیخی صفی‌الدین اردبیلی به مهمانسرای اداره کل میراث فرهنگی استان.

ایوان مسجد جمعه به مسجد محله سیدآباد.

چینی خانه مجموعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی به موزه.

حجره‌های فوقانی سردر و ورودی

مجموعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی به اداره کل میراث فرهنگی استان.

حمام پیر به زورخانه.

خانه‌ای به مدرسه جعفری اسلامی.

خانه حکمت به مدرسه حکمت.

عمارت باغ منلی به استانداری و فرمانداری اردبیل.

عمارت جنت سرای مجموعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی به کارگاه‌های مرمتی اداره کل میراث فرهنگی استان.

کلیسای ارمنستان به فرهنگسرای وثیق شهرداری اردبیل.

- اصفهان:

استانداری و اداره آمار سابق به موزه هنرهای معاصر.

باغ قوشخانه به پارک ناحیه‌ای.

بخش تحتانی پل چوبی به مهمانسرای استانداری.

بخش تحتانی سی و سه پل به چاپخانه.

بقعه ابو مسعود رازی به دارالقرآن.

بقعه شهشهان به درمانگاه.

پل شهرستان به محوطه نمایشگاه و چاپخانه.

تالار اشرف به مهمانسرای استانداری.

تالار تیموری به موزه زیست‌شناسی.

توحیدخانه به دانشکده هنر.

حمام وزیر به کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

خانه استاد جلال‌الدین همایی به مرکز فرهنگی.

خانه‌ای در محله جلقا به دفتر مهندسیین مشاور نقش جهان.

خانه‌ای در محله جلقا به مهمانسرای اداره کل میراث فرهنگی استان.

خانه محتشمی به خانه هنرمندان.

خانه امینی به مرکز بنیاد تاریخ.

شیراز، حوض خانه باغ عفیف آباد که به چاپخانه تغییر عملکرد داده است.

تبریز، ایوان غربی خانه شربت اوغلی که به فرهنگسرای تبریز تغییر عملکرد داده است.

- خانه چرمی به حوزه علمیه
خانه حقیقی به سالن کنفرانس مجتمع
دانشگاه هنر و خوابگاه اساتید.
خانه دیوید به مجتمع دانشگاهی هنر.
خانه سردار اعظم به سازمان پارک‌ها و
فضای سبز اصفهان.
خانه سوکیاس به مجتمع دانشگاهی
هنر.
خانه شیخ الاسلام به حسینیه.
خانه علم به سفره خانه شهرداری.
خانه قدسی به دانشکده معماری و
شهرسازی وزارت مسکن و شهرسازی.
خانه قزوینی‌ها به اداره کل میراث
فرهنگی استان.
خانه مارتاپیترز به مجتمع دانشگاهی
هنر.
خانه مصورالملکی به نمایشگاه آثار
نقاشی حاج مصورالملک.
خانه یداللهی به خانه‌های سازمانی
اداره کل میراث فرهنگی استان.
سردرب بازار قیصریه به شربت خانه.
عمارت انگورستان ملک به حسینیه.
عمارت عالی قاپو به موزه و بخشی از
آن به دفاتر اداره کل میراث فرهنگی
استان.
کاخ چهلستون به موزه.
کاروانسرای مادرشاه به هتل عباسی
اصفهان.
- اهواز:
خانه شیخ خزعل به ایستگاه راه آهن.
- ایرانشهر:
قلعه دوست محمدخان به اداره میراث
فرهنگی ایرانشهر.
- ایلام:
قلعه والی به اداره کل میراث فرهنگی
استان و موزه.
- بم:
ارگ بم به موزه.
اصطبل ارگ بم به موزه و مهمانسرای
موقت میراث فرهنگی.
خانه انصاری به آموزشی.
خانه‌ای به زورخانه پوریای ولی.
- بوشهر:
خانه مهربان به اداره کل میراث فرهنگی
استان
- بیرجند:
باغ اکبریه به اداره میراث فرهنگی
بیرجند، موزه و تفرجگاه.
- تبریز:
انبارهای گمرک آذربایجانشرقی به اداره
گمرک استان.
برج خلعت پوشان به ساختمان اداری
دانشکده کشاورزی دانشگاه تبریز،
خانه شربت اوغلی به فرهنگسرای
تبریز.
خانه شهریار به موزه شهریار.
خانه مشروطیت به اداره کل میراث
فرهنگی استان.
خانه‌های قدکی و گنجویان به دانشکده
معماری و شهرسازی دانشگاه صنعتی
سهند.
کارخانه چرم خسروی به فرهنگسرای
آذربایجان.
مدرسه اکبریه به مهمانسرای میراث
- فرهنگی استان و شورای روحانیت
تبریز.
مقبره خواجه علی سیاه پوش به
دارالقرآن.
- تربت حیدریه:
بخشی از مقبره قطب الدین حیدر به
اداره میراث فرهنگی تربت حیدریه.
- تفت:
بقعه شاه ولی به کتابخانه ارشاد اسلامی.
- تهران:
آب انبار سیروس به موزه و رستوران.
اصطبل جلالیه به مهد کودک و آمادگی
دانشگاه تهران.
باغ فردوس به مرکز آموزش فیلمسازی
وزارت ارشاد اسلامی.
حوض خانه باغ نگارستان به موزه
هنرهای ملی.
خانه امام جمعه به کارگاه اداره کل
میراث فرهنگی استان.
خانه امیر بهادر به انجمن آثار ملی.
خانه‌ای در خیابان آشیخ هادی به انجمن
فلسفه ایران.
خانه‌ای در خیابان کوشک (ساختمان
ماندانا) به هنرستان‌های آموزشی وقت
آزاد اداره کل میراث فرهنگی استان.
خانه پیرنیا به بنیاد نهج البلاغه.
خانه دکتر حسن مقدم که به دانشگاه
تهران اهداء کرده‌اند به موزه دکتر حسن
مقدم.
خانه صادق هدایت به مهدکودک
بیمارستان امیراعلم.
خانه قوام السلطنه به بنیاد سینمایی

فارابی.
 خانه میرزا محمود وزیر به خانه‌های سازمانی اداره کل میراث فرهنگی استان
 خانه وثوق الدوله به منازل سازمانی اداره کل میراث فرهنگی استان.
 عمارت سردار اسعد بختیاری به کتابخانه بانک ملی ایران.
 عمارت سرخه حصار به بیمارستان.
 عمارت مسعودیه ظل السلطان به وزارت آموزش و پرورش.
 عمارت مشیرالدوله پیرنیا به مرکز تحقیقات طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی ایران.
 کاخ ابیض به موزه مردم شناسی.
 کاخ دارآباد به بیمارستان دکتر مسیح دانشوری.
 کاخ سعدآباد به موزه.
 کاخ مرمر به شورایعالی قضایی.
 کشتارگاه تهران به فرهنگسرای بهمن.
 محل کار قوام السلطنه به موزه آبگینه - خمین :
 خانه مسکونی امام خمینی (ره) به محل بازدید علاقمندان.
 - خوارسگان :
 خانه ای به دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی.
 - دامغان :
 مجموعه چشمه علی به قهوه خانه و تفرجگاه.
 - رشت :

خانه ابریشمی به دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه گیلان.
 خانه‌ای در رشت به اداره کل میراث فرهنگی استان.
 - زابل :
 کنسولگری سابق انگلستان به موزه.
 - زنجان :
 رختشورخانه به موزه.
 - ساری :
 خانه کلبادی به اداره کل میراث فرهنگی استان.
 - سمنان :
 نیمچه حضرت به اداره کل میراث فرهنگی استان.
 حمام پهنه به موزه مردم شناسی.
 - سنندج :
 خانه آصف به اداره کل میراث فرهنگی استان کردستان.
 - شاهرود :
 کاروانسرای ده ملا (جاده شاهرود به دامغان) به محل اسکان مهاجرین.
 - شوش :
 قلعه شوش به موزه و مرکز تحقیقات.
 - شوستر :
 خانه مستوفی به فرهنگی - اداری.
 - شهر بابک :
 عمارت موسی خان به دانشگاه پیام نور.
 - شیراز :
 ارگ کریمخانی به اداره کل میراث فرهنگی استان فارس (این بنا در حال مرمت و احیاء به موزه شهر است).

باغ ارم به دانشکده حقوق.
 باغ عفیف آباد به چایخانه و تفرجگاه.
 خانه قوام شیرازی به مرکز مطالعات آسیایی.
 خانه هوایی به سازمان تأمین اجتماعی.
 عمارت کلاه فرنگی به موزه پارس.
 مقبره کریمخانی به نمایشگاه و موزه.
 - طبس :
 باغ گلشن به تفرجگاه.
 - قزوین :
 عمارت عالی قاپو به مقر نیروی انتظامی.
 قزوین.
 کاخ چهلستون به موزه.
 کاروانسرای محمدآباد خَره (واقع در جاده قزوین به بوئین زهرا) به مرکز آموزشی موسسه باستان‌شناسی دانشگاه تهران.
 - کاشان :
 اندرونی باغ فین (محل مسکونی امیرکبیر) به مهمانسرای اداره میراث فرهنگی کاشان.
 خانه بروجردی‌ها به اداره میراث فرهنگی کاشان.
 شبستان زمستانی مسجد آقا به کتابخانه ارشاد اسلامی.
 - کرج :
 کاروانسرای شاه عباسی به اداره میراث فرهنگی کرج.
 - کرمان :
 باغ بیرم آباد به اداره آستان قدس رضوی.
 باغ شاهزاده به تفرجگاه و مهمانسرای

میراث فرهنگی استان.
 بیمارستان نوریه به دانشگاه علوم
 پزشکی شهید باهنر کرمان.
 حمام گنجعلیخان به موزه مردم شناسی.
 حمام وکیل به چاپخانه توریستی.
 خانه هرنندی به اداره کل میراث
 فرهنگی استان کرمان.
 ضرابخانه به موزه سکه.
 کارخانه خورشید به کتابخانه ملی شهر.
 کاروانسرای شاه نعمت الله ولی به مقر
 اصلی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
 کاروانسرای گنجعلیخان به دانشکده هنر
 دانشگاه آزاد اسلامی.
 گنبد جبلیه به موزه شهدا.
 مدرسه حیاتی به موزه مردم شناسی
 پنججال مؤیدی به کانون پرورش فکری
 کودکان و نوجوانان.

- کرمانشاه:

تکبیه معاون الملک به موزه مردم
 شناسی.

- لاهیجان:

حمام گلشن به حمام با امکانات جدید

- ماکو:

قلعه حوق (فصر سابق سردار ماکو) به

موزه

- مراغه:

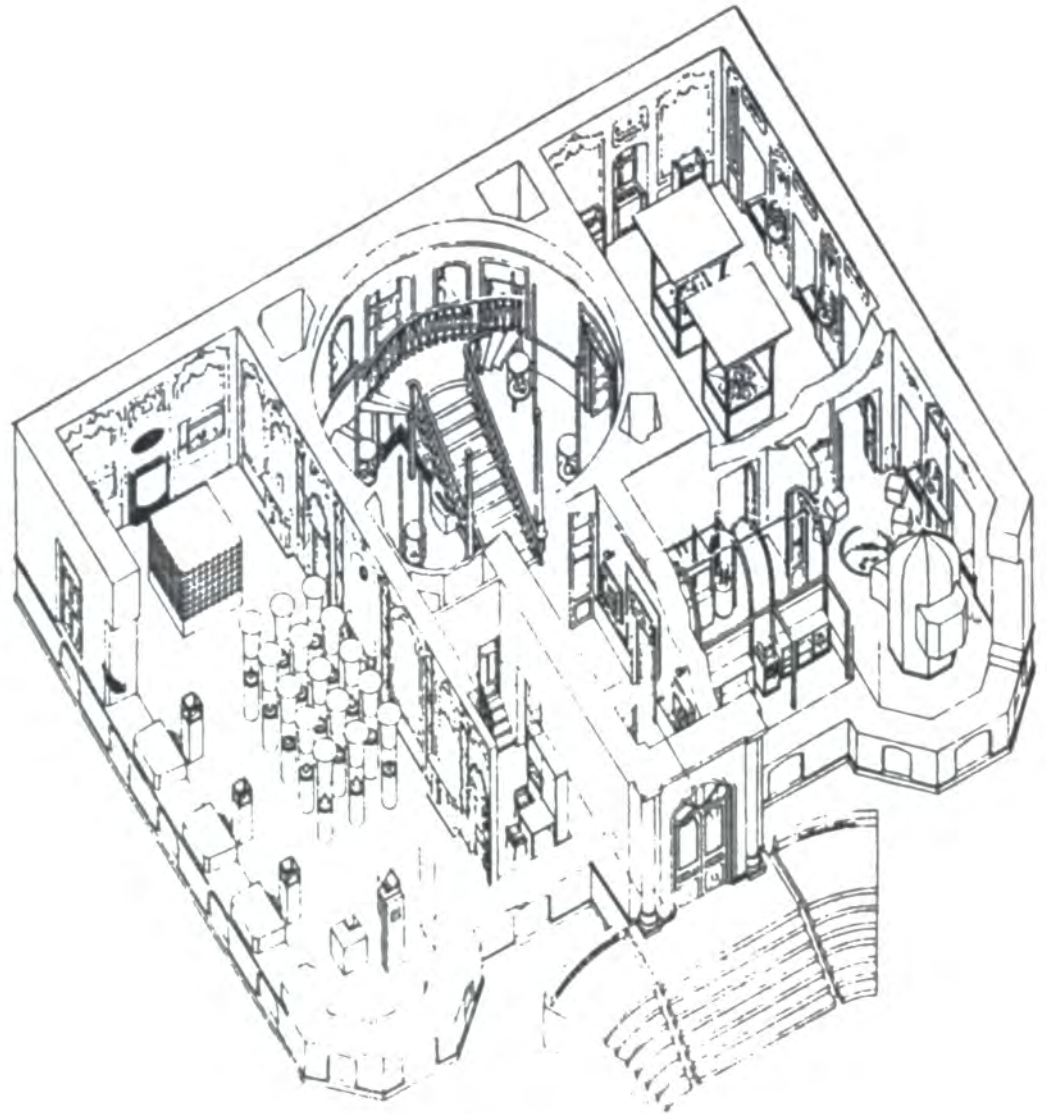
ساحتمان سابق دادگستری به مدرسه

عبر انتفاعی

- نایین:

خانه پیرنیا به اداره میراث فرهنگی

نایین

پروپکتیو اگرومتریک موزه آنگینه نهران پس از احیاء
 مأخذ: کتاب Old Buildings/ New Uses.

تبریز - خانه قدکی

قلعه خیرآباد (واقع در حومه شهر یزد)
به ورزشگاه جوانان.

مازازی (کارگاه حناسایی) واقع در
خیابان کاشانی به نمایشگاه و فروشگاه
مبل.

مدرسه شاهزاده به مدرسه علمیه امام
خمینی (عملکردهای قبلی به ترتیب
بیمارستان و نوناخانه بوده است).

مدرسه ضیاییه به کارگاه‌های مرمتی
اداره کل میراث فرهنگی استان.

مجموعه زندگی در خیابان سیدگل‌سرخ به
شورای محلی.

یکی از برج‌های حصار دفاعی شهر در
محله فهادان به کارگاه آهار زنی و ...

معماری و شهرسازی یزد (طرح توسعه)
خانه گلشن به شهرداری ناحیه تاریخی
یزد.

خانه لاری‌ها به اداره کل میراث فرهنگی
استان.

خانه فخرالدینی به کارگاه نجاری اداره
کل میراث فرهنگی استان یزد.

خانه قاضی به کتابخانه و مرکز اسناد و
کلاس‌های درسی دانشکده معماری و
شهرسازی یزد (طرح توسعه).

خانه مسکونی به باجه اداره پست (واقع
در بازار مقابل تیمچه تهرانی).

خانه مودت به خانقاه.
روستای بندر آباد یزد، یخچال به
زورخانه.

تلفازخانه به کتابخانه
و به بلبلان در صورت نامتعارف
نیشابور: نمایشگاه

کاروانسرای فخر داود (در جاده نیشابور
به مشهد) به دفتر کار شهرک صنعتی
بینالود.

ورامین:
برج علاءالدوله به کارگاه و نمایشگاه
صنایع دستی.

یزد:
استانداری سابق به مرکز فرهنگی
دانشگاه یزد.

انبار قند و شکر به زورخانه سپاه
پاسداران انقلاب اسلامی.
انبار قند و شکر به نمایشگاه و فروشگاه

شرکت تعاونی بافندگان فرش دستی
جهاد سازندگی استان.

بخشی از باغ دولت آباد (حرمسرا و
عمارت تهرانی) به خوابگاه دانشجویی.
بخشی از مجموعه عرب‌ها به کانون
پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

بقعه سید شمس‌الدین به کتابخانه اداره
کل میراث فرهنگی استان یزد.
خانه آیت‌اللهی به حسینیه و صندوق

قرض الحسنه.
خانه اربابی به مدرسه.
خانه رسولیان به دانشکده معماری و

شهرسازی یزد.
خانه صادقان به مدرسه.
خانه علیین به بخشی از دانشکده

مأخذ:

۱- فارسی:

متأسفانه در زبان فارسی در زمینه احیاء مأخذ اندکی وجود دارد و مطالب این گزارش بیشتر متکی بر مطالعات گروه مرمت دانشکده معماری و شهرسازی که در جزوه درسی منعکس شده استوار است، ذیلاً کتابنامه مختصری که به زبان فارسی در این زمینه وجود دارد اشاره می‌شود:

ایران. وزارت مسکن و شهرسازی. اداره کل مسکن و شهرسازی استان اصفهان. گروه بهسازی و نوسازی شهری: باز زنده سازی یک اثر. اصفهان، ۱۳۷۲

ایران. وزارت مسکن و شهرسازی: زندگی - کالبد قدیم، گزیده‌ای از بناهای با ارزش تاریخی. تهران، وزارت مسکن و شهرسازی با همکاری سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۷۲

ایران. وزارت مسکن و شهرسازی. معاونت امور مسکن. دفتر بهسازی و نوسازی شهری: زندگی جدید در کالبد قدیم، گزیده‌ای از بناهای با ارزش تاریخی. تهران، وزارت مسکن و شهرسازی با همکاری سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۷۲

ایران. وزارت مسکن و شهرسازی. معاونت امور مسکن. دفتر بهسازی و نوسازی شهری: زندگی جدید در کالبد قدیم، گزیده‌ای از بناهای با ارزش تاریخی. تهران، وزارت مسکن و شهرسازی با همکاری سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۷۱

دانشگاه شهیدبهشتی. دانشکده معماری و شهرسازی. گروه مرمت: احیاء (اعطای عملکرد جدید به بنا)، جزوه درسی، مهرماه ۱۳۷۲

خانه مشروطیت: مجله میراث فرهنگی، سال اول، شماره اول، تیرماه ۱۳۶۹

۲- به زبان خارجی:

Alte Bauten neu genutzt, P. Anstett, H. Fecher et al., Deutsche Verlags- Anstalt, Stuttgart, 1981.

Architectural conservation in Europe, S. Cantacuzino (ed.), Architectural press, London, 1975.

Aspects of Conservation one, New Life for old Buildings,

Department of the Environment, Scottish Development

Department, Welsh Office, HMSO, London, 1971.

Aspects of Conservation Three, New Life for Old Churches,

Department of the Environment, Scottish Development

Department, Welsh Office, HMSO, London, 1977.

Batiments Anciens-Usages Nouveaux: I, Images du Possible,

Paris, 1979; 2, Quelques Exemples par I, Animation Culturelle,

Centre National d'Art et de Culture Georges Pompidou,

L'Association Etudes et Cultures, Paris (undated).

Britain's Historic Building: a Policy for their Future Use, Lord

Montagu of Beaulieu, British Tourist authority, London, 1980.

Building conservation and rehabilitation: Designing for Change in Buil Use, T.A. Markus (ed.), Butterworths, London, 1979.

Building Legislation and Historic Buildings, English Heritage, Architectural Press, London, 1987.

Built to last: a Handbook on Recycling Old buildings, G Bunnel, Preservation Press National Trust for Historic Preservation, Washington, D.C., 1977.

the Care of Old Buildings Today, D. Insall, Architectural Press, London, 1972.

I Centri Storici: rimini, Firenze, P.L. Cervellati and M. Miliari, Guaraldi, Rimini, 1977.

Miliari, Guaradi, Rimini, 1977.

Change of Use: the Conversion of Old Buildings, P. Cunnington, Alpha Books (A. & C. Black), London, 1988.

Conversion: a Credit Account, M. Pearce, SAVE Britain's Heritage, London, 1988.

Conservation as Cultural Survival: Proceedings of the Seminar held in

1979.
New Uses for Old Buildings, S.Cantacuzino, Architectural Press, London, 1975.
New Uses for Older Buildings in Scotland, Scottish Civic Trust, HMSO, Edinburgh, 1981.
Old Buildings New Uses-Re-Architecture, sherban Cantacuzino, New York, 1989.
Our Architural Heritage from consciousness to Conservation, C.Erder, UNESCO, New York, 1986.
Re-using Railroad Stations (2 vols.), Educational Facilities Laboratories, Washington, D.C., 1974/75.
Re-using Redundant Buildings : Case Studies of Good Practice in Urban Regeneration, URBED (Urban and Economic Development) Ltd, HMSO, London, 1987.
Reviving Old Buildings and Communities, M.Talbot, David & Charles, Newton Abbot, 1986.
Saving Old Buildings, S.Cantacuzino and Susan Brandt, Architectural Press, London, 1980.
Urbino : la Storia di una Citta e il Piono della sua Evoluzione Heritage, London, 1988.
A Future from the Past the Case for conservation and Re-use of Old Buildings in Industrial Communities, R. Langenbach, US Department of Housing and Urban Development Massachusetts Department of Community Affairs, Washington, D.C., 1977.
Guidelines for Conservation : a Technical Manual, B.M.Feilden, INTACH, New Delhi, 1989.
Historic Preservation : Curatorial Management of the Built World, J.M.Fitch, McGraw-Hill, New York, 1982.
An Introduction to Conservation, B.M.Feilden, Unesco, New York, 1979.
Neues Leben fur alte Bauten : uber den Continuo in der Architektur, G.Muller-Menckens, Verlaganstalt Alexander Koch, Stuttgart, 1977.
The New Museum : Architecture and Display, M.Brawne, Architectural Press, London, 1965.
New Profits from Old Buildings, R.M.Warnar, S.M. Groff and R.P.Warner, McGraw-Hill, New York, Istanbul, Turkey, 26-28September 1978, Aga Khan Award for Architecture, Geneva, 1979.
Conservation of Historic Buildings, B.M.Feilden, Butterworths Scientific, London, 1982.
The Country House : to be or not to be, M.Binney and K.Martin, SAVEBritain's Heritage, London, 1982.
Creer dans le Gree : l'Architecture Contemporaine dans les Batiments Anciens, ICOMOS/France, Electa Moniteur, Paris, 1986.
A Critical Bibliography of Building Conservation, J.F.Smith, Mansell, London, 1978.
Dal Piccolo al Grande Restauro, P.Marconi, Marsilio Editori, Venice, 1988.
Financing the Preservation of Old Buildings, Civic Trust, London, 1971.
Financing the Use of Old buildings : a Practical Guide to Sources of finance, Materials and Labour for Projects involving the Provision of Workspace, URBED, London, 1979.
A Future for Farm Buildings, G.Darley, SAVE Britain's

- 19- Chewing Gum and Battery Factories, New York.
- 20- Municipal Asphalt Plant, New York.
- 21- Ibrahim Pasha Palace.
- 22- Abbey Mill.
- 23- Warehouses Skipton.
- 24- Holy Jesus Hospital.
- 25- Clarence Barracks.
- 26- Magazin Gateway.
- 27- Duvecot, Bicester.
- 28- Convet, Orbino.
- 29- Monastery, Macerata.
- 30- Castello di rivoli, Turin.
- 31- Castello Guidi, Vinci.
- 32- Gare d'orsay..
- 33- Hotel Sale
- 34- Barns, Hamar.

Urbanistica, G.De Garlo, Marsilio, Padua, 1966.

L'Utilisation des monuments historiques, D.Mandelkern, Caisse Nationale des Monuments Historiques et des Sites, Paris 1979.

Working Places : the Adaptive Use of Older Buildings, W.Kidney, Ober Park Associates, Pittsburgh, 1976.

پاورقی :

- 1- Protection.
- 2- Preservation.
- 3- conservation.
- 4- Consolidation.
- 5- Restoration.
- 6- Formal.
- 7- Reconstruction.
- 8- Anastylosis.
- 9- Rehabilitation.
- 10- Revitalization.
- 11- Railway station, brunswick.
- 12- Augustiner Kirch.
- 13- Union Station, st Louis.
- 14-East Brother Lighthouse.
- 15- Carriage House, Lockport.
- 16- Commercial Buildings, san Antonio.
- 17- Farm Buildings.
- 18- Old City Hall, Boston.